

Шенгель А. Д.

студентка 2-го курсу юридичного факультету НУДПСУ

Науковий керівник:

Бабич В.А., к.ю.н., доцент, кафедра управління, адміністративного права і процесу та адміністративної діяльності НУДПСУ

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ТРАНСЛІТЕРАЦІЇ ПІД ЧАС ВИДАЧІ ДОКУМЕНТІВ ГРОМАДЯНИНА УКРАЇНИ ДЛЯ ВИЇЗДУ ЗА КОРДОН

В умовах глобалізації різноманітних сфер суспільного життя, коли усі країни пов'язані між собою спільними стандартами, все більшого значення набуває питання оформлення документів міжнародного зразка. Для пересічного громадянина одним із найважливіших з таких документів є закордонний паспорт особи. Відповідно до ч.1 ст.22 Закону України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, засвідчують особу або її спеціальний статус» [3], паспорт громадянина України для виїзду за кордон є документом, що посвідчує особу, підтверджує громадянство України особи, на яку він оформлений, за кордоном і дає право цій особі на виїзд з України і в'їзд в Україну.

З 6 грудня 2012 року вищезгаданим законом було запроваджено процедуру видачі біометричних паспортів для громадян України, що слугувало першим кроком до лібералізації візового режиму України з Європейським Союзом. За таких умов, важливим є збереження та відтворення самобутності української мови, зокрема українських прізвищ та імен, в документах міжнародного зразка.

Постанова Кабінету Міністрів України (КМУ) від 7 травня 2014 р. № 152 затверджує «Порядок оформлення, видачі, обміну, пересилання, вилучення, повернення державі, знищення паспорта громадянина України для виїзду за кордон, його тимчасового затримання та вилучення» [7], в пункті 66 якого йдеться про те, що у паспорті для виїзду за кордон ім'я особи зазначається українською мовою та через скісну риску – латинськими літерами відповідно до правил транслітерації.

З 1995 року, відповідно до Постанови КМУ від 31 березня 1995 р. № 231[5] латинізація української мови здійснювалася згідно з міжнародним стандартом ISO 9:1995, який визначає систему транслітерації кирилических алфавітів слов'янських та неслов'янських мов за допомогою латиниці. В Україні положення цього стандарту відображені у ГОСТ 7.79 А.

Постанова КМУ від 27 січня 2010 р. № 55 [6] внесла певні корективи до даного стандарту, адаптувавши його більше для української мови. Дана постанова значною мірою виконала свою місію щодо удосконалення таблиці транслітерації українського алфавіту латиницею. На жаль, прагнучи підкреслити специфічні особливості українських імен та прізвищ та досягти точності їх відтворення латинськими літерами, законодавець зовсім не звернув уваги на імена та прізвища іноземного походження.

Звичайно, дану проблему неможливо розглядати оминаючи професійну сферу діяльності науковців-мовознавців. Відомо, що як для перекладу так і для відмінювання іноземних імен та прізвищ застосовуються відмежовані від українських лінгвістичні правила. Не зважаючи на те, що норми граматики не мають законодавчого закріплення і не санкціоновані жодним нормативно-правовим актом, сучасний нормотворець має враховувати етнічну диференціацію населення, що передбачає наявність у громадян України іноземних прізвищ та імен, національна самобутність яких в жодному разі не має бути обмежена або порушена.

Стаття 294 Цивільного Кодексу України [2] проголошує право людини на ім'я, а також зазначає, що фізична особа має право на транскрибований запис її прізвища та імені відповідно до своєї національної традиції (ч.2 ст.294).

Також ч.3 ст.28 Закону України «Про засади державної мовної політики» [4] проголошує, що: «Кожен громадянин України має право використовувати своє прізвище та ім'я (по батькові) рідною мовою згідно із традиціями цієї мови, а також право на їх офіційне визнання. При використанні цього права запис прізвища та імені (по батькові) в паспорті громадянина України, паспорті громадянина України для виїзду за кордон та інших офіційних документах виконується у транскрипції з української, російської або іншої мови за вибором громадянина».

Не дивлячись на це, Постанова Кабінету Міністрів від 7 травня 2014 р. №152 [7] в пункті 67 зазначає право особи на основі письмового прохання зазначити своє ім'я латинськими літерами відповідно до написання в документах, виданих компетентними органами іноземної держави. У той самий час дана постанова не надає вичерпного переліку документів, на основі яких особа має право звернутися з проханням змінити транслітерацію власного імені та прізвища на бажану, а прийняття чи відмова у прийнятті даної заяви залежить виключно від суб'єктивного рішення державних службовців.

Таким чином, на практиці положення ч.4 ст.28 Закону України «Про засади державної мовної політики» [4] – Запис прізвища та імені (по батькові) в паспортах та інших офіційних документах здійснюється із попереднім схваленням власника – реалізується неправомірно, адже у випадку незгоди представника компетентного органу позитивно розглянути заяву громадянина, особа у разі термінової необхідності отримання даного документу, не може в повному обсязі реалізувати власне право [1].

Також слід зазначити, що працівники державних органів, які відповідальні за оформлення та видачу документів щодо отримання документу для виїзду за кордон, мають бути зобов'язані повідомляти особу, яка звернулася до даного органу з відповідною метою, про можливість зазначення імені та прізвища в документі згідно з варіантом запропонованим самою особою.

Вважаємо необхідним законодавчо закріпити перелік документів, на підставі яких за заявою громадянина буде можливою зміна написання імені та прізвища латиницею відповідно до варіанту зазначеного в документі. Завдяки цьому, можна буде досягти удосконалення процедури отримання документів громадянина України для виїзду за кордон, полегшити механізм звернень громадян з даного питання і зменшити та попередити конфліктність щодо етнічної чи національної дискримінації.

Список використаних джерел:

1. Конституція України, Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141
 2. Цивільний кодекс України, Верховна Рада України; Кодекс України, Закон, Кодекс від 16.01.2003 № 435-IV (Редакція станом на 05.04.2015)
 3. Закон України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, засвідчують особу або її спеціальний статус». Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013. – № 51. – ст.716
 4. Закон України «Про засади державної мовної політики» Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, – № 23, – ст.218
 5. Постанова Кабінету Міністрів України від 31 березня 1995 р. №231 «Про затвердження Правил оформлення і видачі паспорта громадянина України для виїзду за кордон і проїзного документа дитини, їх тимчасового затримання та вилучення»
 6. Постанова Кабінету Міністрів України від 27 січня 2010 р. №55 «Про впорядкування транслітерації українського алфавіту латиницею»
- Постанова Кабінету Міністрів України від 7 травня 2014 р. №52 «Порядок оформлення, видачі, обміну, пересилання, вилучення, повернення державі, знищення паспорта громадянина України для виїзду за кордон, його тимчасового затримання та вилучення»